

ПОНЯТТЯ ТА ДУАЛІСТИЧНА ПРИРОДА НОТАРІАТУ В УКРАЇНІ

Запорізька державна інженерна академія, кафедра українознавства

Важливу роль у вітчизняній системі права відіграє нотаріат як орган безспірної цивільної юрисдикції та превентивного правосуддя, уповноваженого вчиняти нотаріальні акти, що мають доказову силу та публічне визнання.

Нотаріат в Україні - це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені Законом України «Про нотаріат» з метою надання їм юридичної вірогідності.

Нотаріуси вчиняють нотаріальні дії з посвідчення безспірних прав і фактів, з надання виконавчої сили борговим і платіжним документам, здійснюють охоронні нотаріальні дії, забезпечують заходи з охорони спадкового майна, накладають та знімають заборону відчуження майна. Вони консультують осіб, які звертаються до них, роз'яснюють зміст та наслідки нотаріальних дій, які вчиняють. За своєю природою діяльність нотаріусів (приватних і державних нотаріальних контор) не є державною службою, вони не виконують свої обов'язки на публічній службі і не мають публічно-правової компетенції, яка б створювала публічно-правові відносини. При виконанні своєї роботи, нотаріуси виступають як приватні особи, які здійснюють надані їм законом повноваження публічно-правового характеру, які не є функціями державних та інших публічних органів.

Нотаріат в Україні має дуалістичну природу, оскільки функціонує між публічними і приватними інтересами та є своєрідною ланкою між державою і громадянським суспільством. У зв'язку з цим в літературі зазначається, що нотаріус, з одного боку, - це особа, яка діє від імені держави та уповноважена виконувати державну функцію із захисту прав та свобод громадян, з іншого - представник «вільної» професії, який виступає як незалежний консультант сторін.

Прихильники визнання нотаріального права самостійною галуззю передбачають розуміння нотаріату комплексною галуззю, що має свій предмет, метод, принципи і джерела правового регулювання, являє собою сукупність правових норм, що регулюють на основі поєднання публічних і приватних інтересів суспільні відносини у сфері організації нотаріату і нотаріальної діяльності, а також відносини у сфері державного управління нотаріальною діяльністю з метою захисту основних прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб і забезпечення інтересів держави і суспільства (І.Г. Чермних).

Прихильники визнання нотаріального права інститутом цивільного процесуального права, заперечують можливість існування галузі з огляду на визнання її первинною ланкою норм права, в яких нормативно-правові акти слугують структурним матеріалом конкретних галузей законодавства. За такого підходу при сформованій галузі права, галузь законодавства може не скластися (наприклад, право соціального забезпечення, підприємницьке право). Можлива і зворотна ситуація, коли галузь законодавства існує без галузі права (наприклад, законодавство про нотаріат). З огляду на це окремі автори вважають за доцільне віднести нотаріат до окремої підгалузі конститутивного права - нотаріальне право (М.М. Дякович).

На мою думку нотаріат доцільно розглядати цивільно-правовим інститутом, тому що він являє собою сукупність правових норм, які регулюють, на основі поєднання публічних і приватних інтересів, суспільні відносини в сфері організації нотаріату і нотаріальної діяльності з метою укріплення і захисту цивільних прав та інтересів приватних осіб.